

کاربرد دروس پرستاری در محیط بالینی: دیدگاه مدرسین و دانشجویان پرستاری دانشگاه علوم پزشکی مازندران

*عصمت نوحی^۱ سیمین کهن^۲ دکتر علی اکبر حق دوست^۳ رقیه نظری^۴

چکیده

زمینه و هدف: یک نظام آموزشی توأم با کارآیی و اثربخشی بایستی از جنبه نظری، عملی و شرایط اجرای کار، مورد باز بینی مداوم قرار گیرد تا پاسخگوی نیازهای فعلی و آینده جامعه باشد. این پژوهش با هدف مقایسه نظرات مدرسین بالینی و دانشجویان سال آخر پرستاری دانشگاه علوم پزشکی مازندران در مورد کاربرد آموخته‌های نظری در محیط کار بالینی انجام گرفت. **روش بررسی:** در این پژوهش مقایسه‌ای جامعه و نمونه مطالعه را ۶۷ نفر از دانشجویان سال آخر پرستاری و ۴۱ نفر از مدرسین بالینی پرستاری دانشگاه علوم پزشکی مازندران که در زمان تحقیق در این دانشگاه مشغول تحصیل و تدریس بودند تشکیل داد. ابزار گردآوری داده‌ها، پرسشنامه، پژوهشگر ساخته بود. اعتبار پرسشنامه به روش اعتبار محتوا و با استفاده از منابع معتبر علمی و نظر خواهی از اساتید صاحب نظر تعیین گردید. برای تعیین پایایی از روش آزمون مجدد با محاسبه ضریب همبستگی اسپیرمن ($r=0/84$) استفاده شد. داده‌ها در یک نوبت جمع‌آوری شد و تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از آزمون تی و ضریب همبستگی کندال و آزمون کای دو انجام شد.

یافته‌ها: نتایج نشان داد که در رشته پرستاری، میانگین نمره نظرات مدرسین پرستاری و دانشجویان در مورد ضرورت کلیه دروس به ترتیب ۱۶/۳۵، ۱۷/۸۶ بود ولی کاربرد آن در محیط کار از نظر واحدهای مورد مطالعه به ترتیب ۱۱/۸، ۱۲/۰۸ اعلام گردیده است. بین ضرورت تدریس دروس و کاربرد آن‌ها از نظر هر دو گروه ارتباط معنی‌دار آماری وجود داشت ($P<0/001$). میزان هماهنگی آموزش‌های عملی با وظایف پرستاران از نظر مدرسین و دانشجویان کم ($P<0/05$) اعلام شده بود. ولی بین دیدگاه اساتید و دانشجویان در این مورد تفاوت معنی‌دار وجود داشت ($P<0/05$).

نتیجه‌گیری: بر اساس نظرات مدرسین پرستاری و دانشجویان، بین دروس نظری و کاربرد آن (وظایف پرستاران در محیط آموزش) ناهماهنگی وجود دارد. تنظیم برنامه و محتوای آموزشی ادغام شده، آموزش مستمر و تدارک محیط کار مطابق با علم روز و نیاز دانشجویان و صاحب نظران پرستاری، می‌تواند برنامه‌ریزان را در کاهش فاصله بین دروس تئوری و عملی و فراهم نمودن بستر فعالیت جهت کاربرد هر چه بیشتر محتوای آموزشی یاری نماید.

کلید واژه‌ها: دروس نظری و عملی - آموزش پرستاری - مدرسین بالینی - دانشجویان پرستاری

تاریخ دریافت: ۸۶/۳/۵، تاریخ پذیرش: ۸۶/۱۲/۲۱

^۱ مربی گروه پرستاری داخلی جراحی، دانشکده پرستاری و مامایی رازی، دانشگاه علوم پزشکی کرمان، کرمان، ایران (*مؤلف مسئول)

^۲ مربی گروه پرستاری داخلی جراحی، دانشکده پرستاری و مامایی رازی، دانشگاه علوم پزشکی کرمان

^۳ استادیار گروه پزشکی اجتماعی، دانشکده علوم پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی کرمان

^۴ مربی گروه پرستاری داخلی جراحی، دانشکده پرستاری آمل، دانشگاه علوم پزشکی مازندران

مقدمه

عدم هماهنگی بین آموخته‌های حین تحصیل و کاربرد آن در محیط واقعی کار که به شکاف تئوری و عمل موسوم است از مسایل مورد بحث و عامل عمده نگرانی در پرستاری است.^(۱) در این باره Hewison و Wildma (۱۹۹۶) به ترازوی نابرابر دانش شناختی و مهارت‌های عملی در سیستم آموزشی که سبب می‌شود مهارت‌ها در سطح پایین‌تری نسبت به توانایی شناختی قرار گیرد اشاره می‌نمایند.^(۲) آموزش یعنی فراهم ساختن موجداتی که فراگیران بتوانند اطلاعات و معلومات مورد نظر را کسب کرده و مهارت‌ها و عادت‌های متناسب به‌دست آورند.^(۳) بدون شک دانشگاه‌ها بستر اصلی تدارک و تأمین نیروی انسانی برای پاسخگویی به تغییرات و نیازهای جامعه هستند. مسلماً پس از اتمام دوره دانشگاهی، دانش آموختگان باید بتوانند دانش فرا گرفته را به سهولت در عمل به کار گیرند به‌طوری که در کار بالینی دچار تضاد بین آموخته‌های نظری و عملی نشوند.^(۴)

کیفیت و کمیت خدمات بهداشتی مراقبتی، بیانگر آن است که ارایه دهندگان این خدمات نتوانسته‌اند به‌طور مؤثر پاسخگوی نیازهای جامعه باشند چنین به نظر می‌رسد که نامطلوب بودن کیفیت این خدمات تا حدی ممکن است ناشی از نواقص برنامه تحصیلی عرضه‌کنندگان این خدمات باشد.^(۵) Scheetz (۱۹۸۹) معتقد است برنامه‌های آموزشی تأثیر به‌سزایی بر موفقیت تحصیلی دانشجویان دارد. وی کاربرد مطالب نظری را در عمل عامل عمده کسب مهارت حرفه‌ای و کسب مهارت بالینی دانشجویان اعلام نموده است.^(۶)

همچنین وجود مربیانی که با روش‌های جدید آموزش آشنا باشند نقش مؤثری در یادگیری و چگونه یادگیری

دانشجویان دارد.^(۷) عدم تبحر مدرسان باعث می‌شود که فرصت‌های آموزشی کمتری در اختیار دانشجویان قرار گیرد و یا از فرصت‌های موجود استفاده بهینه نشود.^(۸،۹) دانشجویان پرستاری برای کسب مهارت‌های مختلف به آموزش صحیح نیاز دارند این امر ضرورت وجود اساتیدی ماهر و دارای علاقه و انگیزه را روشن می‌سازد و مسئولین نیز ملزم به توجه به این نکته هستند.^(۱۰) شریفی و معصومی (۲۰۰۵) ضمن تأیید وجود این معضل می‌نویسد که جدایی نظری و عملی بیشترین نقش را در تنش دانشجویان در محیط کار داشته است.^(۱۱)

بر اساس نتایج پژوهش ابادری نیز (۱۳۸۳) مهم‌ترین منبع ایجاد تنش در دانشجویان پرستاری اختلاف بین آموخته‌های تئوری و آنچه در بیمارستان اجرا می‌شود بوده است.^(۱۲) محیط بالینی در واقع فرصتی است برای توسعه آمادگی و شناخت حرفه‌ای در دانشجویان پرستاری که عناصر کلیدی آموزش هستند.^(۱۳)

Hewison و Wildman (۱۹۹۶) و Casey (۱۹۹۱) نیز اعلام نمودند که آنچه پرستاران یاد می‌گیرند ارتباط کمی با آنچه در عمل می‌توانند پیاده کنند دارد.^(۱۴،۱۵) عوامل ذیل به‌عنوان دلایل شکاف تئوری و عملی مطرح گردیده است وجود آموزش نظری بدون شرایط محیط کار عملی، نابرابری دانش نظری و مهارت‌های عملی، تضاد بین ارزش‌های آموزشی و شیوه‌های مدیریتی، جدا شدن سازمان‌های ارایه‌کننده مراقبت‌های بهداشتی از محل‌های آموزش پرستاری، ارایه مطالب تئوری زیاد و همچنین راه‌حلهایی از جمله اصلاح ساختار مدیریتی، برنامه‌ریزی نوین پرستاری و آموزش مستمر و اطلاع‌رسانی به موقع، به روز بودن اطلاعات، افزایش درگیری پرستاران در بالین را از جمله راه‌حلهای این مشکل معرفی نموده‌اند.^(۱۵،۱۶) اگرچه مطالعات متعددی در زمینه

شکاف تئوری و عملی انجام شده است.^(۱۷،۱۴،۱۵،۱۶) ولی همچنان معضل فاصله تئوری و عملی باعث نگرانی حرفه‌ای برای سیستم پرستاری است برای شناسایی دقیق‌تر این مشکل و تحلیل نظرات دانشجویان و مدرسین بالینی به‌عنوان صاحبان فرایند آموزش که ارتباط تنگاتنگی با مسایل آموزش نظری و بالینی دارند. پژوهش حاضر با هدف تعیین کاربرد دروس پرستاری مصوب ۷۴ در محیط بالینی از دیدگاه دانشجویان و مدرسین پرستاری انجام گرفته است.

روش بررسی

این پژوهش یک مطالعه مقایسه‌ای است که به‌منظور مقایسه نظر مدرسین بالینی و دانشجویان سال آخر پرستاری دانشگاه علوم پزشکی مازندران در مورد تطابق آموخته‌های حین تحصیل و کار برد آن در محیط کار بالینی در سال تحصیلی ۸۰-۷۹ انجام شد. جامعه مورد مطالعه را مدرسین بالینی (عضو یا غیر عضو هیئت علمی) که مشغول تدریس بالینی بودند و سابقه آموزش بالینی داشتند و دانشجویان پرستاری سال آخر که در حال گذراندن دوره کارورزی بودند، تشکیل دادند. نمونه پژوهش با توجه به محدود بودن جامعه پژوهش همه افراد واجد شرایط بودند. افت نمونه ۱۵ درصد بود و در نهایت ۶۷ نفر دانشجوی پرستاری سال آخر و ۴۱ مربی بالینی پرستاری به روش سرشماری وارد مطالعه شدند. ابزار جمع‌آوری داده‌ها پرسشنامه بود که با استفاده از منابع علمی و پرسشنامه مشابه تهیه گردید. (۳) با توجه به اهداف پژوهش پرسشنامه در دو بخش تنظیم شد بخش اول مربوط به ویژگی‌های فردی دانشجویان و مشخصات فردی مدرسین و بخش دوم سؤالات سنجش نظرات

که میزان ضرورت و کاربرد هر یک از دروس گنجانده شده در برنامه درسی مصوب شورای عالی برنامه‌ریزی مربوط به دروس پایه، اصلی، تخصصی و دوره‌های آموزش عملی بر اساس مقیاس ۵ درجه‌ای لیکرت از (خیلی زیاد تا اصلاً) تنظیم گردید و بر اساس نمره ۵ تا ۱ میانگین نمره پاسخ‌ها محاسبه گردید. اعتبار پرسشنامه با استفاده از روش اعتبار محتوا و با نظر خواهی از صاحب نظران تعیین گردید. برای تعیین پایایی، از روش آزمون مجدد با محاسبه ضریب اسپیرمن ($r=0/84$) استفاده گردید. داده‌ها با نرم افزار SPSS و با استفاده از جداول توزیع فراوانی و شاخص‌های مرکزی و پراکنندگی بیان و با استفاده از آزمون تی استودنت و ضریب همبستگی کندال مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

یافته‌ها

میانگین وانحراف معیار سن مدرسین پرستاری ۳۴/۳ سال بود، ۸۲/۹ درصد مدرسین پرستاری زن، ۳۹ درصد مدرسین پرستاری عضو هیئت علمی، ۳۹ درصد فوق لیسانس، ۶۱ درصد لیسانس و ۷۸ درصد آن‌ها متأهل، ۸۲/۹ درصد دارای سابقه کار بالینی، ۷۰/۷ درصد در حال حاضر دارای فعالیت آموزشی در هر دو زمینه (تئوری و عملی) بودند. میانگین و انحراف معیار سن دانشجویان پرستاری (۲۳/۷۵) و (۸۵/۱) درصد دانشجویان پرستاری مؤنث و ۶۸/۷ درصد دانشجویان پرستاری مجرد بودند. از نظر تمایل و علاقه به رشته تحصیلی ۷۷/۶ درصد دانشجویان پرستاری به رشته تحصیلی خود علاقه‌مند بودند. میانگین معدل دانشجویان پرستاری ۱۶/۰۴ بود. دانشجویان پرستاری ۶۵ درصد از دروس خود را

ضروری (میانگین نمره >3) اعلام نمودند و اساتید ۸۷ درصد دروس را در برنامه آموزش پرستاری لازم دانستند، اما کاربرد این دروس از نظر هر دو گروه در محیط کار بالینی کم اعلام شده است (جدول شماره ۱). ضرورت دروس از نظر مدرسین و دانشجویان پرستاری (به ترتیب ۸۶ / ۱۷ و ۱۶/۳۵) در حالی که کاربرد این دروس در محیط کار میانگین نمره پایین تر داشته است (به ترتیب ۱۱/۸ و ۱۲/۰۸). همچنین ضرورت دروس تخصصی از نظر هر دو گروه بیشتر از دروس اصلی و پایه بود. ضرورت سه گروه درسی (علوم پایه، اصلی و تخصصی) از نظر مدرسین و دانشجویان بیشتر از میزان کاربرد آنها بود. میانگین نمره ضرورت دروس، بین مدرسین و دانشجویان متفاوت بود و این تفاوت معنی دار ($P<0/001$) بود و از نظر کاربرد غیر از دروس اصلی در بقیه گروهها تفاوت وجود داشت (جدول شماره ۱). بیشترین ضریب همبستگی بین ضرورت و کاربرد دروس تخصصی پرستاری از نظر دانشجویان مربوط به درس بررسی وضعیت سلامت (۰/۴۵) و از نظر مدرسین مربوط به درس اصول مدیریت (۰/۳۷-) بود. در مجموع ضریب همبستگی بین نمره کل گروه ضرورت و نمره کل کاربرد دروس اصلی از نظر دانشجویان و مدرسین پرستاری کم به ترتیب ۰/۲- ($P=0/05$) و ۰/۰۵- ($P=0/69$) بود. کمترین همبستگی از نظر دانشجویان مربوط به درس تغذیه و دارو شناسی (به ترتیب ۰/۰۰۴ و ۰/۰۰۲) و از نظر مدرسین مربوط به درس اصول آموزش به بیمار بوده است (۰/۳۸ -). ضریب همبستگی بین ضرورت و کاربرد دروس علوم پایه از نظر دانشجویان و مدرسین (به ترتیب ۰/۲۱ و ۰/۰۸ -) بود. بین ضرورت و کاربرد گروه دروس پایه از نظر دانشجویان

ارتباط معنی دار آماری وجود داشت ($P<0/05$). از نظر دانشجویان پرستاری کمترین ضریب همبستگی بین ضرورت و کاربرد درس انگل شناسی ۱۷ درصد و از نظر مدرسین مربوط به درس ایمنی شناسی ۲ درصد بوده است (جدول شماره ۲). میزان هماهنگی آموزشهای عملی با وظایف پرستار هم از سوی مدرسین و هم دانشجویان، کم اعلام شده است (<3) دانشجویان در همه موارد به جز فن عملی، هماهنگی بیشتری نسبت به اساتید خود اعلام نمودند که این تفاوت از نظر آماری معنی دار بود ($P<0/05$). همچنین میانگین نمرات پاسخ به میزان هماهنگی محیطهای آموزش عملی با محیط واقعی کار از نظر دانشجویان و مدرسین پرستاری در دوره کارورزی و درمانگاه از میانگین نمره هماهنگی بیشتری برخوردار بود به ترتیب میانگین و انحراف معیاری ۲/۴۵ ($\pm 0/14$) و ۲/۲ ($\pm 0/12$) جدول شماره ۳.

جدول شماره ۱ مقایسه میانگین نمره مربوط به ضرورت دروس پرستاری (دروس پایه، اصلی، تخصصی) و کاربرد آن‌ها در محیط واقعی کار از نظر مدرسین و دانشجویان پرستاری

نتیجه آزمون t - student	اساتید		دانشجویان		گروه شاخص	نوع درس
	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار	میانگین		
t=۲۳/۶۵ p<۰/۰۰۰	۰/۰۶	۳/۸	۰/۰۷۶	۴/۱	ضرورت	علوم پایه
t= ۶/۴۹ p<۰/۰۰۱	۰/۰۹	۲/۷	۰/۱۴	۲/۴	کاربرد	
t=۱۹/۶ p<۰/۰۰۱	۰/۰۶	۴/۰۸	۰/۰۵	۴/۵	ضرورت	اصلی
t=۰ P>۰/۰۵	۰/۰۹	۳/۲	۰/۱۲	۳/۲	کاربرد	
t=۱۵/۲۸ p<۰/۰۰۱	۰/۰۵	۴/۳	۰/۰۴	۴/۷	ضرورت	تخصصی
t=۷/۲۴ p<۰/۰۰۱	۰/۰۸	۳/۱	۰/۱۲	۳/۴	کاربرد	
t=۳/۰۷ p<۰/۰۰۱	۰/۱۹	۱۶/۳۵	۰/۱۹	۱۷/۸۶	ضرورت	کلیه دروس
t=۵/۶۷ p<۰/۰۰۱	۰/۳	۱۲/۰۸	۰/۴۱	۱۱/۸	کاربرد	

*به دلیل اینکه کلیه مدرسین برای این درس فقط گزینه خیلی زیاد را انتخاب نموده اند امکان محاسبه ضریب همبستگی میسر نبوده است.

جدول شماره ۳- مقایسه میانگین نمرات پاسخ به میزان هماهنگی محیط‌های آموزش عملی با محیط واقعی کار از نظر دانشجویان و مدرسین پرستاری

نتیجه آزمون t- student	کل		استاد		دانشجو		گروه محیط آموزشی
	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار	میانگین	
t= ۶/۰۵ , P<۰/۰۰۱	۰/۱۳	۲/۱	۰/۱۴	۲/۱۳	۰/۱۳	۲/۲۴	کار آموزی
t=۲/۴۲ , P<۰/۰۵	۰/۱۴	۲/۴	۰/۱۵	۲/۴۴	۰/۱۴	۲/۵۱	کارورزی
t=۱۶/۶۴ P<۰/۰۰۱	۰/۱۲	۲/۲	۰/۱۲	۲/۰۲	۰/۱۲	۲/۳۵	درمانگاه
t=۲/۵۶ , P<۰/۰۰۱	۰/۱۲	۱/۵۴	۰/۱۳	۱/۴۵	۰/۱۲	۱/۶	آزمایشگاه
t=۲۹/۳۶ , P<۰/۰۰۱	۰/۱۷	۱/۵	۰/۱۹	۲/۱۲	۰/۱۵	۱/۲۷	پراتیک

جدول شماره ۲ ضریب همبستگی و اعتبار آماری بین ضرورت دروس پرستاری و کاربرد آن‌ها در محیط واقعی کار از نظر

مدرسین و دانشجویان کاروز پرستاری

گروه	دروس تخصصی		دانشجویان		مدرسین	
	ضریب همبستگی	اعتبار آماری	ضریب همبستگی	اعتبار آماری	ضریب همبستگی	اعتبار آماری
اصول فنون پرستاری	۰/۱۵	۰/۰۵	۰/۱	۰/۱	۰/۱	۰/۱
بررسی وضعیت سلامت	۰/۴۵	۰/۶	۰/۰۷	۰/۶۳	۰/۶۳	۰/۶۳
پرستاری بهداشت جامعه	۰/۳	۰/۰۰۱	- ۰/۰۶	۰/۷	۰/۷	۰/۷
پرستاری بهداشت مادران و نوزادان و بارداری	۰/۲۳	۰/۰۰۷	- ۰/۱۲	۰/۱۱	۰/۱۱	۰/۱۱
پرستاری داخلی جراحی	۰/۱۴	۰/۰۵	x -	x -	x -	x -
پرستاری فوریته‌ها	۰/۱۶	۰/۰۱۷	۰/۰۴	۰/۵	۰/۵	۰/۵
پرستاری کودکان	۰/۰۸۵	۰/۳۷	- ۰/۰۷	۰/۵	۰/۵	۰/۵
روان پرستاری	۰/۱	۰/۲۱	- ۰/۰۸	۰/۴۴	۰/۴۴	۰/۴۴
اصول مدیریت پرستاری	۰/۱۶	۰/۱۱	- ۰/۳۷	۰/۰۱	۰/۰۱	۰/۰۱
تاریخ تحولات و اخلاق پرستاری	۰/۲۹	۰/۰۰۳	۰/۲۵	۰/۰۲	۰/۰۲	۰/۰۲
کل دروس اصلی	- ۰/۰۲	۰/۸۵	- ۰/۱۷	۰/۰۷	۰/۰۷	۰/۰۷
تغذیه و تغذیه درمانی	۰/۰۰۴	۰/۹۶	۰/۳۱	۰/۰۵	۰/۰۵	۰/۰۵
اپیدمیولوژی	۰/۲۹	۰/۰۰۲	۰/۲	۰/۰۷	۰/۰۷	۰/۰۷
روانشناسی	۰/۱۴	۰/۰۷	- ۰/۱۲	۰/۳۸	۰/۳۸	۰/۳۸
داروشناسی	۰/۰۰۲	۰/۹۸	۰/۲	۰/۱۹	۰/۱۹	۰/۱۹
زبان تخصصی	۰/۲۶	۰/۰۰۲	- ۰/۲	۰/۲۶	۰/۲۶	۰/۲۶
اصول و روش آموزش بیمار	۰/۱۱	۰/۲۶	- ۰/۳۸	۰/۰۷۷	۰/۰۷۷	۰/۰۷۷
کل	۰/۲	۰/۰۵	- ۰/۰۵	۰/۶۹	۰/۶۹	۰/۶۹
روش علوم پایه	۰/۲۲	۰/۰۲	همبستگی	اعتبار آماری	اعتبار آماری	اعتبار آماری
تشریح	۰/۲۲	۰/۰۵	- ۰/۰۵	۰/۹۶	۰/۹۶	۰/۹۶
فیزیولوژی	۰/۳۲	۰	- ۰/۰۴	۰/۷۸	۰/۷۸	۰/۷۸
ایمنی شناسی	۰/۳۳	۰	۰/۲	۰/۱	۰/۱	۰/۱
بیوشیمی	۰/۲	۰/۲	۰/۱۱	۰/۳۳	۰/۳۳	۰/۳۳
میکروب شناسی	۰/۲۲	۰/۰۰۶	۰/۱۱	۰/۳۴	۰/۳۴	۰/۳۴
انگل شناسی	۰/۱۷	۰/۰۶	۰/۱۸	۰/۱۶	۰/۱۶	۰/۱۶
آمار حیاتی	۰/۲۲	۰/۰۲	- ۰/۱۲	۰/۲۲	۰/۲۲	۰/۲۲
کل	۰/۲۱	۰/۰۰۷	- ۰/۰۸	۰/۴۳	۰/۴۳	۰/۴۳

بحث و نتیجه گیری

محیط بالینی جایی است که دانشجویان اندوخته‌های تئوری خود را به کار می‌گیرند و محیط کار آینده خود را تجربه می‌نمایند. اکنون زمان آن رسیده که علاوه بر تحول در برنامه دروس نظری آموزش پرستاری، شرایط کار عملی و بالینی را مورد بازبینی و تجدید نظر قرار دهیم.^(۱۵و۱۴) یافته‌های پژوهش حاضر بیانگر شکاف موجود بین دانش نظری و عملی از دید دانشجویان و اساتید پرستاری بوده است به طوری که کلیه دانشجویان و مدرسین به ضرورت کلیه دروس در برنامه آموزش پرستاری مصوب ۷۴ نمره بالایی داده‌اند که بیانگر اهمیت وجود این دروس است، در حالی که برای کاربرد این درس در محیط کار نمره پایین‌تری منظور نمودند ($P < 0/001$) که نشانگر عدم وجود شرایط و توافق با محیط کار بالینی است. حیبیان به نقل از ساموئل تایر جدایی آموزش عملی و بالینی را از نقاط ضعف آموزش پرستاری اعلام نموده است.^(۵) Hewison و Wildman (۱۹۹۶) می‌نویسد: آموزش پرستاری جدید بر اساس کلیت انسان بنا شده است در حالی که سازمان‌های ارایه کننده مراقبت‌های بهداشتی بیشتر بر اساس درمان‌گری کار می‌کنند.^(۲) بنابراین آنچه پرستاران یاد می‌گیرند با آنچه در عمل پیاده می‌کنند ارتباط کمی دارد.^(۱۴و۲) که می‌تواند به دلیل عدم توافق محتوای آموزش تئوری و شرایط اجرای عملی آن باشد.

از جمله دروسی که عملاً کاربرد زیادی در بالین دارد و بر اساس کتب مرجع پرستاری جزء ضرورت‌های حرفه‌ای کار پرستاری است، عبارتند از فرآیند پرستاری، فرآیند آموزش بیمار، بررسی وضعیت سلامت و... است، درحالی‌که نسبت به ضرورت اعلام

شده از سوی دانشجویان کاربرد کمی برای آن‌ها اعلام شده است که احتمالاً عواملی از جمله عدم آمادگی و بستر لازم در محیط بالینی و شرایط کار، مقاومت در برابر اجرای دانش جدید پرستاری در عمل و تأکید بر اجرای روتین توسط کارکنان با سابقه از علل آن می‌توان نام برد. نتایج پژوهش صالحی (۱۳۸۰) در همین زمینه نشان‌دهنده عدم هماهنگی بین دانش نظری و عملی در مورد دروس آموزش بیمار و فرایند پرستاری از نظر هر سه گروه مورد مطالعه (پرستاران بالینی، دانشجویان و مدرسین پرستاری) بوده است. این عدم هماهنگی از نظر مدرسین پرستاری نسبت به دو گروه دیگر بیشتر بوده است ($p < 0/001$ و $p < 0/003$).^(۱) Wise و Bostorm (۱۹۹۴) بر اساس نتایج پژوهش خود می‌نویسند بین دانش جدید پرستاری از ۱۵-۱۰ سال اخیر و کاربرد این اطلاعات در عمل شکاف وجود دارد.^(۱۵) در حال حاضر بسیاری از رویه‌هایی که در بیمارستان‌ها انجام می‌شود بر اساس سنت و پیروی از تجربیات گذشتگان است اگر چه پیروی از سنت‌ها می‌تواند تأثیر به‌سزایی بر عملکرد پرستاران داشته باشد در عین حال می‌تواند دید علمی پرستاران را محدود کند.^(۱۸) در مجموع در مطالعه حاضر، مدرسین ضرورت دروس را بیشتر از دانشجویان اعلام نموده‌اند که احتمالاً بیانگر آن است که اساتید به دلیل تجربه و لمس واقعیت‌ها، ضرورت دروس را بیشتر از دانشجویان احساس می‌کنند.

یکی از نکات قابل توجه در نتایج پژوهش، اعلام کاربرد کمتر دروس پایه و اصلی نسبت به دروس تخصصی بود که احتمالاً به دلیل جدایی دروس پایه از بالینی است. Bouhuijs و همکاران (۱۹۹۳) بر یادگیری در گستره عمل و وظیفه، فراهم کردن اطلاعات نظری به صورت

از آنجا که مطالعه حاضر نقدی است بر برنامه‌های گذشته امید است نتایج آن بتواند زمینه‌ای برای برنامه ریزان آموزش پرستاری فراهم نماید که ضمن بازنگری مستمر برنامه‌های موجود، مقدمات طراحی برنامه و محتوای آموزشی ادغام شده (Integrate) در پرستاری را به منظور کاهش فاصله دروس خصوصاً دروس تئوری و عملی فراهم نماید. انجام تحقیقات کاربردی و تجربی در خصوص تغییر در برنامه آموزش پرستاری به صورت تلفیقی و مسأله محور و اثرات آن در کاهش فاصله دروس نظری و عملی و بررسی علل عدم هماهنگی بین دانش نظری و اجرای عملی دروس آموزش بیمار و فرایند پیشنهاد می‌شود.

تقدیر و تشکر

حمایت دانشکده پرستاری مامایی رازی دانشگاه علوم پزشکی کرمان در انجام پژوهش قابل تقدیر است. پژوهشگران مراتب تشکر و قدردانی خود را به شرکت‌کنندگان پژوهش اعلام می‌دارند.

فهرست منابع

- 1- Salehi Sh, Abedi H, Alipoor L, Nagafipoor Sh, Khatami N. Comparative gap of learning theory and clinical nursing practices and factors effect it, viewpoints of students, teacher and nursing employers. Iran Med Edu J;2001.(3):43-49.
- 2- Hewison Alister, Wildman Susan. The theory practice gap in nursing a new dimension. J Adv Nurs;1996.24:754-761.
- 3- Bryant JH. Educating tomorrow's doctors. World Health Forum;1993.14(9):213-230.
- 4- Asefzade S. Medical Education and Health Services. Tehran: Scientific & Cultural co;1997.p.10-32.

تلفیق علوم پایه و بالینی، همچنین آموزش بر مبنای طرح مسایل وموقعیت‌های بالینی برای درک زمینه‌های بالینی واقعی تأکید داشته‌اند و آموزش توأم با عمل و ایجاد فرایند استدلال بالینی را از راهکارهای کاهش جدایی تئوری و عملی می‌دانند.^(۱۹) دانشجویان در دوره علوم پایه بیشتر به یادگیری تئوری مطالب می‌پردازند و در قالب طرح موقعیت‌های بالینی و مسایل بیمار، کاربرد علوم پایه را نمی‌شناسند. همچنین بین زمان ارایه این دروس تا به‌کارگیری آن‌ها و برخورد با بیمار فاصله وجود دارد که ضمن فراموشی پاره‌ای از مطالب، فرصت کافی برای تلفیق آموخته‌ها به‌صورت ادغام شده در عمل را پیدا نمی‌کنند.^(۲۱،۲۰) بر اساس یافته‌های تحقیق مدرسین و دانشجویان، اکثر محیط‌های آموزش بالینی خود را از نظر هماهنگی با کار واقعی در حد مطلوب نمی‌دانستند. که احتمالاً مربوط به عدم وجود آمادگی لازم در محیط کار بالینی برای پذیرش و اجرای دانش جدید در عمل و یا عدم آموزش بالینی بر اساس برنامه‌ریزی آموزشی متناسب برای تلفیق آموخته‌ها در عمل است. نتایج تحقیق Severinsson (۱۹۸۸) و Higginson (۲۰۰۴) مؤید شکاف بین آموزش عملی و نظری در دروس پرستاری است.^(۲۲،۱۷) محدودیت استفاده از دانش در موقعیت‌های عملی عامل کمک‌کننده‌ای بر عمیق تر شدن شکاف و فاصله دروس تئوری و عملی است. از آنجا که هدف نهایی آموزش پرستاری به‌کارگیری آموخته‌ها در حیطه عمل، خصوصاً حل مسایل بهداشتی و درمانی جامعه است.^(۲۳،۲۱،۲۲) Corlett (۲۰۰۰) و Pamela (۲۰۰۶) اجرای یک برنامه مدیریتی والگویی که بتواند فاصله بین آموخته‌های حین تحصیل و کاربرد آن در محیط واقعی کار را از بین برد امری ضروری می‌دانند.^(۱۳،۲۴)

- 17- Higginson R. The theory-Practice gap still exists in nursing education. *BRJ Nurse*; 2004.13(20):1168.
- 18- Burnes Nancy, Grave Susan. The practice of Nursing research: Conduct, Critique & Utilization. Philadelphia: Saunders; 2001.p.12.
- 19- Bouhujjs J, Schmidt G, Vanbrekel H. Problem Based as an Educational Strategy. Maastricht: network Publication; 1993.p.52-54.
- 20- Nouhi E, Azizi F, Arshadi S. Survey the effectiveness of readiness for self directed learning on problem based learning in medical trainers . *Res Med J*; 2001.25(3):179-182.
- 21- Williams MS, Heather JB. Problem Based Learning in the Clinical setting – A systematic review. *Nurs Edu*;2008.28(2):146-154.
- 22- Severinsson E. Bridging the gap between theory and practice, *J Adv Nurs*; 1998.27: 1269-1277.
- 23- Mikkelsen JK, Hage I. What we know and what they do: nursing students' experiences of improvement knowledge in clinical practice. *Nurse Edu Today*; 2005(25) 3: 167-175.
- 24- Corlett J. The perceptions of teachers , students and preceptors of the theory – practice gap in nurse education. *Nurse Edun Today*; 2000.20(6):432-43.
- 5- Habibian M. Survey viewpoint of postgraduate nursing about of theory and practice program nursing education with actual work in elective Tehran hospitals. Thesis of Master Degree in Nursing .Iran University of Medical Sciences;1987.p.47.
- 6- Scheetz L. Baccalaureate nursing students preceptor ship programs and development of clinical competence. *J Nurs Edu*; 1989.28(1):29-35.
- 7- Bnaderakhshan H. Application rol modeling pattern in nursing education, Abstract article seminar assessment of problems in clinical nursing and midwifery education, Hamedan;1995.p.26-27.
- 8- Azizi F. learning Methods in medical education. Tehran :Gavan;1991.p.31-60.
- 9- Momennasab M. Survey effect work of student and clinical skill in nursing student ,Nursing & Midwifery School of khoramabad . Abstract article seminar assessment of problems in clinical nursing and midwifery education, Hamedan;1995.p.18.
- 10- Nazari Roghie .Comparison of students and teachers' opinion regarding theory-practice gap ,in Medical and nursing in Mazandaran University of Medical Sciences and Health Services. Thesis of Master degree in nursing. Kerman University of Medical Sciences;2000.p.111.
- 11- Sharif F, Masoumi S. A qualitative study of nursing students experiences practice. *BMC Nurse*; 2005.4:6.
- 12- Abazari F, Abaszade A, Arab M. Survey of rate and source of stress in nursing students. *Strid Develop Med Edu J*;2004.1(1):37-42.
- 13- Pamela B. The CCARE model of clinical supervision: Bridging the theory practice gap. *Nurse EduPract*;2007.(7):4.199-205.
- 14- Karen O, Peter G. The theory–practice relationship in nursing: A debate *Nurse Education in Practice*;2007. (7):4.199-205.
- 15- Bostorm O, Wise L. Closing the gap between research and practice. *J Nurs Admin*;1994. 24(5):22-27.
- 16- Chilty KK. Professional nursing. 2nd ed. Philadelphia: Sunders; 1997.p.428-440.

Theoretical Nursing Courses Application in Clinical Field: Clinical Nurse Teachers & Students Perspectives in Mazandaran University of Medical Sciences

*E. Nouhi¹ MS S.Kohan² MS A.Haghdooost³ PhD R.Nazari⁴ MS

Abstract

Background & Aim: An effective and efficient educational system must be continuously revised to be responsive to the present and future community needs. The purpose of the study was to compare students and teachers opinions regarding theory-practice gap in nursing education in Mazandaran University of Medical Sciences in 1378-79.

Material & Method: This research was a cross sectional study. The data was collected from nursing student (n=67) and clinical nurse teachers (n=41) using questionnaire provided by researcher in two section, the first section included the demographic characteristics and the second section consisted of questions about necessity and application of content education. The content validity of questionnaire was provided by experts and texts. For reliability, test retest method was used (r=0.89). Data were collected in one stage and were analyzed by t-student test Kendal's correlation coefficient, and Chi square.

Results: The result revealed that the mean score of students and teachers views about "the necessity of the theoretical courses" were 17.86 and 16.35, but they gave low scores to the "real application of the theory in practice" (11.8 and 12.08). There was a statistically significant relationship between the necessity and application of theory (P=0.00). The degree of coordination between clinical education and tasks were reported low (less than 3) by both teachers and students, but, there was a statistically significant difference between their perspectives (P< 0.05).

Conclusion: This study showed that continuing revision and repair of the program based on students and teachers' perspectives can help educationalists to reduce theory-practice gap.

Key Words: Theory and Practice Gap_ Nursing Education_ Student Nurse_ Clinical Filed

Accepted for Publication: 25 May 2007

Submitted for Publication: 11 March 2008

---

¹ MS in Medical-Surgical Nursing, School of Nursing, Kerman University of Medical Sciences, Kerman, Iran (*Corresponding Author). E-mail: smnouhi@yahoo.com

² MS in Medical-Surgical Nursing, School of Nursing, Kerman University of Medical Sciences, Kerman, Iran

³ Assistant Professor in Epidemiology, Department of Epidemiology, Kerman University of Medical Sciences, Kerman, Iran

⁴ MS in Nursing, School of Nursing, Mazandaran University of Medical Sciences, Mazandaran, Iran